

NUTQ FAOLIYATI TURLARINI O'RGATISH

Andijon Davlat Chet tillari intituti
Roman-German va Slavyan tillari
Fakulteti ilmiy rahbar: **Qodirova**
Nargizaxon nemis tili yo'nalishi
401-guruh talabasi **Ilhomiddinova**

Madinabonu

+998 93 115 15 77

madinailhomiddinova@gmail.com

Annotatsiya:

Ushbu maqola xorijiy til o'rgatish jarayonida nutq faoliyatining to'rt asosiy turi — tinglab tushunish, o'qish, og'zaki nutq va yozma nutqni o'rgatish metodikasiga bag'ishlangan. Har bir tur o'ziga xos metodik yondashuv va mashg'ulotlarni talab qiladi. Ushbu maqolada pedagogik tajriba, nazariy yondashuvlar va zamonaviy interaktiv uslublar asosida nutq ko'nikmalarini samarali shakllantirish yo'llari tahlil qilinadi. Shuningdek, integratsiyalashgan yondashuv asosida bu faoliyatlarni uyg'un holda o'rgatish muhimligi asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: nutq faoliyati, til kompetensiyasi, xorijiy til, metodika, o'qish, tinglash, yozish, gapirish.

Аннотация:

В статье рассматриваются методические аспекты преподавания видов речевой деятельности при обучении иностранным языкам. Аудирование, чтение, устная и письменная речь являются ключевыми компонентами развития языковой компетенции. Подробно освещаются эффективные подходы и современные технологии обучения каждому виду речевой деятельности, а также значение интегративного подхода для комплексного развития коммуникативных умений учащихся.

Ключевые слова: речевая деятельность, языковая компетенция, методика преподавания, аудирование, говорение, письмо, чтение.

Annotation:

This article focuses on the methodology of teaching four main types of speech activity in foreign language instruction: listening, reading, speaking, and writing. Each skill requires specific instructional approaches. The article examines practical and theoretical methods to develop learners' communicative competence, as well as the importance of integrating all skills through interactive and blended learning approaches.

Keywords: speech activity, communicative competence, foreign language, methodology, reading, listening, writing, speaking.

KIRISH

Bugungi globallashuv davrida xorijiy tilni samarali o'rgatish va o'rganish har qachongidan ko'ra dolzarb masalaga aylangan. Tilni o'zlashtirishda asosiy mezonlardan biri bu — nutq faoliyati ko'nikmalarining to'laqonli shakllanishidir. Til — bu aloqa vositasi, shuning uchun uni o'rganishda nafaqat grammatikani, balki to'g'ri va samarali muloqot qilishni o'rganish muhimdir.

Nutq faoliyati turlari o'rgatilmas ekan, o'quvchi faqat nazariy bilim bilan cheklanib qoladi va real hayotda tilni qo'llashda qiynaladi. Shu sababli, ushbu maqolada nutq faoliyati turlarini chuqur yoritish, ularni qanday metodlar bilan o'rgatish mumkinligi va zamonaviy til ta'limida ularning o'rni muhokama qilinadi.

1. Nutq faoliyati turlarining nazariy asoslari

Nutq faoliyati — bu insonning til orqali axborot almashish faoliyati bo'lib, u reseptiv va produktiv ko'rinishlarda namoyon bo'ladi. Bu to'rt tur o'zaro chambarchas bog'langan:

Tinglab tushunish

О'qish

Gapirish

Yozish

Har bir nutq faoliyati turi o'ziga xos kognitiv jarayonlar bilan bog'liq. Masalan, tinglashda diqqat, eslab qolish va tushunish ko'nikmalari ishga tushadi; yozishda esa rejalashtirish, tuzish, tekshirish kabi qadamlar muhimdir.

2. Tinglab tushunishni o'rgatish

Tinglab tushunish ko'nikmasi kommunikatsiyaning eng muhim qismlaridan biridir. O'quvchi eshitilgan axborotni to'g'ri anglay olish orqali haqiqiy muloqotga kirishadi. Tinglashni o'rgatishda quyidagi metodlar ishlatiladi:

Kontekstual tinglash

Tinglash oldi faoliyatlari

Tinglash vaqtida faoliyatlar

Tinglashdan keyingi faoliyatlar

Shuningdek, real hayotiy suhbatlar, intervyular, qisqa hikoyalar va filmlar asosida tinglash ko'nikmasi yanada samarali rivojlanadi.

3. O'qish ko'nikmasini shakllantirish

O'qish – bu yozilgan matnni tushunish, axborotni qayta ishlash va undan foyda olish faoliyatidir. O'qish darslari quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi:

Matnning umumiy mazmunini tushunish

Ma'lum bir ma'lumotni izlash

Har bir jumlani diqqat bilan tahlil qilish

O'qituvchi o'qishga yo'naltirilgan topshiriqlarni turli usullar bilan beradi: savol-javob, tafsirlash, baholash, gap tuzish, yangi so'zlarni kontekstda qo'llash va boshqalar. O'quvchilarni muntazam o'qishga undash, ular o'qiganini muhokama qilishga imkon berish muhimdir.

4. Og'zaki nutqni rivojlantirish

Og‘zaki nutq — til o‘rgatuvchining asosiy maqsadlaridan biridir. O‘quvchi fikrini erkin ifoda eta olmasa, o‘rgangan tilining amaliy ahamiyati pasayadi. Gapirish ko‘nikmasini shakllantirishda quyidagi usullar ishlatiladi:

Dialoglar tuzish

Rol o‘ynash

Monologik nutq

Diskussiya va debatlar

Talaffuz, intonatsiya, nutq tezligi va ravonligi ham o‘rgatiladi. O‘quvchilar o‘zaro muloqot qilishga undaladi va xatolardan qo‘rqmaslikka o‘rgatiladi.

5. Yozma nutqni o‘rgatish bosqichlari

Yozma nutq og‘zaki nutqqa qaraganda murakkabroq faoliyat turi hisoblanadi. Chunki bunda grammatika, uslub, tuzilma, punktuatsiya kabi ko‘plab jihatlariga e‘tibor qaratish lozim. Yozishni o‘rgatishda quyidagi bosqichlarga amal qilinadi:

Rejalashtirish

Yozish

Tahrirlash

Oxirgi shakl

O‘quvchilarga turli janrdagi matnlar yozdiriladi: rasmiy xatlar, e‘lon, maqola, insholar. Ularni baholashda aniq mezonlarga amal qilinadi: mazmun, grammatik to‘g‘rilik, bog‘liqlik va so‘z boyligi.

6. Integratsiyalashgan yondashuv

Zamonaviy til o‘qitish metodikasida nutq faoliyati turlarini alohida emas, balki integratsiyalashgan holda o‘rgatish samarali hisoblanadi. Masalan:

O‘qish va yozish

Tinglash va gapirish

O‘qish, gapirish va yozish

Bu yondashuv til o'rganuvchining kommunikativ kompetensiyasini kompleks ravishda rivojlantiradi. O'quvchi barcha ko'nikmalarni birgalikda mashq qilgani uchun tilni hayotiy holatlarda to'g'ri qo'llay oladi.

XULOSA

Nutq faoliyati turlarini o'rgatish — til o'qitish jarayonining asosi hisoblanadi. Har bir faoliyat turi alohida e'tibor va mos metodikani talab qiladi. O'qituvchi o'quvchilarning qiziqishi, tayyorgarlik darajasi, individual xususiyatlarini inobatga olib yondashishi kerak. Zamonaviy til o'qitish texnologiyalaridan foydalanish, multimediya resurslarni qo'llash, interaktiv metodlarni joriy etish orqali bu faoliyatlar samarali amalga oshiriladi. Tilni o'rgatishda integratsiyalashgan yondashuv orqali barcha ko'nikmalarni uyg'unlashtirish, o'quvchini real kommunikatsiyaga tayyorlash mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Galskova N.D. "Sovremennaya metodika obucheniya inostrannym yazykam"

Harmer J. "The Practice of English Language Teaching"

Richards J.C. & Rodgers T.S. "Approaches and Methods in Language Teaching"

Til o'qitish bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Davlat ta'lim standartlari

Celce-Murcia M. "Teaching English as a Second or Foreign Language"

Nunan D. "Language Teaching Methodology"